

ANĐELA MILINOVIĆ
SINIŠA NINČEVIĆ
Filozofski fakultet
Teslina 12, HR – 21000 Split

PRINOSI ENGLESKO-HRVATSKOM PRAVOPISNOM SUP(R)O(T)STAVLJANJU

U radu se analizira engleska i hrvatska pravopisna norma supostavljanjem i suprotstavljanjem pravila o velikom i malom slovu te o rečeničnim i pravopisnim znakovima. U žarištu su zanimanja razlike između engleskih i hrvatskih pravopisnih propisa, koje će se usporedo rasvijetliti te potkrijepiti primjerima.

Cilj je takva usporednog iščitavanja dviju pravopisnih norma dati prinos osnaživanju jezične kulture kako u materinskome, u našem slučaju hrvatskom, tako i u engleskom jeziku. Razvit će se pritom, za nadati se je, svijest o uzajamnom prožimanju jezika te pozitivno gledanje na pravopisanje.

KLJUČNE RIJEČI: *engleski jezik, hrvatski jezik, pravopisni znakovi, razgodci, veliko i malo početno slovo.*

UVOD

S pojavom najsuvremenijih dostignuća internetsko-komunikacijskih tehnologija, čiji su jezični posljedak, primjerice, internetski sleng te jezgrovito komuniciranje SMS porukama, istodobno se sve manje važnosti pridaje ovladavanju pravopisnim propisima, jednako u materinskome i u stranim jezicima, barem nam nastavna praksa i iskustvo tako potvrđuju.¹ Dakako, valja istaknuti da se takve tendencije ne ograničavaju samo na ispravnu uporabu u hrvatskom ili engleskom, slično je i u ostalim jezicima.

S druge strane, pravopisanje se odavna smatra temeljem svake razumljive i pismene komunikacije, svaki si tvorac pisanoga iskaza stoga zanemarivanjem

¹ Za potkrjepu takva stava upućujemo na rezultate testa poznavanja pravopisne i gramatičke norme hrvatskoga jezika, provedena u okviru tehnologijskog projekta "Razvoj, standardizacija i psihometrijska validacija testova kognitivnih sposobnosti" Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, koji su godine 2011. podastri javnosti. Objavljeni rezultati testiranja provedena među studentima Filozofskog, Pravnog, Katoličko-bogoslovnog i Učiteljskog fakulteta u Zagrebu pokazuju sve lošiju primjenu pravopisne norme. Test sastavljen od 81 zadatka nitko nije riješio u cijelosti, a najbolji je rezultat bio 78 točnih odgovora - postigao ga je tek jedan student. Studenti su točno odgovarali prosječno tek na svako drugo pitanje (v. <http://www.jutarnji.hr/test-pravopisa-na-fakultetima--od-329-studenata-bas-nitko-nije-rijesio-test-pismenosti/952896/>).

pravopisne norme uskraćuje mogućnost precizno izraziti svoje misli, ideje, težnje. Osim toga, prve dvije od osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje definiranih *Preporukom* Europskog parlamenta i Vijeća (v. *Recommendation* 2006), a koje je prihvatila i Republika Hrvatska, komunikacija su na materinskome i komunikacija na stranom jeziku. Komunikacija na materinskome jeziku odnosi se na osposobljenost za *pravilno* i stvaralačko usmeno i *pisano* izražavanje i tumačenje pojmova, misli, osjećaja, stavova i činjenica te jezično međudjelovanje u nizu različitih društvenih i kulturnih situacija. Komunikacija na stranom jeziku u širem smislu obuhvaća glavninu spomenutih dimenzija kao i komunikacija na materinskom jeziku. Imajući sve to na umu, jasno je da se i nastava kako materinskoga tako i stranoga jezika nalazi pred novim izazovima.

Zbog toga na problem sve češćeg zanemarivanja pravopisnih norma treba pokušati svratiti pozornost potencijalnim korisnicima, u našem slučaju, engleskog i hrvatskog jezika. Uza sve navedeno, i sam tzv. bolonjski obrazovni sustav s mobilnosti kakvoj teži te i suvremeni nastavni pristupi zahtijevaju da se pozornost posveti toj pravopisnoj problematici. Razvit će se pritom, za nadati se je, u *Preporuci* također istaknuta svijest o uzajamnom prožimanju jēžikā te pozitivno gledanje na pravopisanje.

Uporište za ovakav prinos proučavanju englesko-hrvatskih pravopisnih razlika k tomu nalazimo u vlastitom nastavnom iskustvu te u činjenici da u Hrvatskoj nedostaje udžbeničke ili priručničke literature kojom bi se studenti engleskoga kao stranog jezika pri ovladavanju engleskom pravopisnom normom mogli poslužiti, što rezultira otežanim usvajanjem pravopisnih propisa, koji se često objašnjavaju tek uzgredno, uz svladavanje kojih drugih sadržaja.

METODOLOGIJA

U radu će se analizirati engleska i hrvatska pravopisna norma supostavljanjem i suprotstavljanjem pravila o velikom i malom slovu te o rečeničnim i pravopisnim znakovima. Uzimajući u obzir različitu narav dviju pravopisnih tradicija, neplodono je, dakako, uspoređivati ostale pravopisne teme.

Usredotočit ćemo se pritom isključivo na razlike između engleskih i hrvatskih propisa, rasvjetljajući ih i obrazlažući usporedo te potkrjepljujući primjerima. U jednom je prilogu teško dati sva pravila koja se odnose na pravopisnu normu jednoga jezika, a isto se može kazati i za razlike pri usporedbi dvaju jezika. Štoviše, ni svi pravopisni priručnici, kako hrvatski tako ni engleski, ne nude istovjetna rješenja, stoga će se ovdje osvijetliti neke razlike, čiji je odabir uvjetovan ponajprije učestalošću takvih pravopisnih pogriješaka u smjerovima hrvatski - engleski i engleski - hrvatski. Spomenut će se i gdjevoja problematična područja uzrokovana uzajamnim djelovanjem dvaju jezika te moguće zbrke koja, barem u pisanome jeziku, iz tog proizlazi. Uz pravila su o pisanju velikog početnog slova zbog znatnih pravopisnih razlika i čestih pogriješaka u prevođenju s hrvatskoga na engleski jezik tako u engleskim primjerima upotrebljavani i hrvatski toponimi te administrativne podjele. Razlikuju li se od pravopisa do pravopisa gdjevoje preporuke i/ili propisi u koje će analiza zadirati, zabilježiti ćemo i takve neujednačenosti.

Normativni priručnici

Engleski se pravopis započeo normirati objavljivanjem utjecajnijih rječnika,² u kojima su bili zamjetni disonantni tonovi. Suvremena pravopisna norma britanskoga engleskog većinom se priklanja rješenjima kakva propisuje *The Oxford English Dictionary* (jedan od najopsežnijih jednojezičnih rječnika na svijetu) u izdanju Oxford University Pressa. *A Dictionary of Modern English Usage* (1926.) autora Henryja Watsona Fowlera vrlo je koristan priručnik za uporabu, izgovor i pravopis, kao i izvrsno opremljeni *The New Webster Dictionary of The English Language* suautora Virginije Thatcher i Alexandra McQueena, a koji slijedi rješenja Fowlerova rječnika (npr. *the Oxford Comma* ili *Harvard Comma* u nizu *a, b, and c*). Spomenuti *The New Webster Dictionary of The English Language* opsežan je rječnik koji sadrži dvanaest dodatnih, korisnih enciklopedijskih cjelina.³ Ističemo ovdje cjelinu *Students' and Authors' Manual of Information* (v. McQueen i Thatcher 1971: 155-193) koja obuhvaća i poglavlja o pisanju velikoga i malog početnog slova te o interpunkciji (*Capitalisation and Punctuation*), a čijim se pravopisnim savjetima priklanjamo u ovom članku.

Pravopisna norma američkoga engleskog temelji se uglavnom na načelima kakva propisuje Noah Webster u izdanju *An American Dictionary of the English Language* (1828.). *The Chicago Manual of Style* također je utjecajan stilistički priručnik za američki engleski, koji od 1906. godine objavljuje University of Chicago Press. Poznat i kao CMS, taj se priručnik dopunjava svake godine.

Hrvatska pravopisna norma ni u 21. stoljeću nije sasvim usklađena. Rješenja se u supostojećim normativnim priručnicima razilaze u nekolicini područja, no napominjemo da ni jedan od tih pravopisa nije propisan za službenu uporabu. Odobrenje ondašnjeg Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske za uporabu u osnovnim i srednjim školama ima IV. izdanje *Hrvatskoga pravopisa* iz 1996. godine, suautora S. Babića, B. Finke i M. Moguša, ali u njem su neriješenima ostale gotovo sve sporne dvostrukosti o kojima se i prije i poslije u javnosti i u stručnim krugovima raspravljalo. Aktualna su i kasnija izdanja Babić-Finka-Moguševa *Hrvatskoga pravopisa* (⁵2000., ⁶2002., ⁷2003. i ⁸2004. godine) u kojima se težilo dokidanju dvostrukosti. Konceptijski mu je sličan *Hrvatski školski pravopis* suautora S. Babića, S. Ham i M. Moguša, čije izdanje iz 2005. godine ima preporuku tadanjeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za uporabu u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske, a kasnija su izdanja (²2008., ³2009. i ⁴2012. godine) usklađivana sa zaključcima netom ukinuta Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika. Nadalje, objavljen je i *Hrvatski pravopis* suautora S. Babića i M. Moguša (2010. i ²2011. godine), također usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika. Pravopisna pitanja donekle

² Valja pripomenuti da u engleskoj udžbeničkoj literaturi ne postoji takav priručnik koji je jednakovrijedan opsegu hrvatskoga pravopisa.

³ Riječ je o sljedećim cjelinama: *On the Origin of Words; Prefixes and Suffixes; A Dictionary of Space-Age Terms; Dictionary of Synonyms and Antonyms; Concise Treasury of Popular Quotations; Dictionary of Classical Mythology; Foreign Words and Phrases; Students' and Authors' Manual of Information; Secretaries' Guide and Manual of Information; Dictionary of Business Law for Laymen; Law Dictionary* te *Cyclopedia of Business and Finance*.

drugačije promišlja *Pravopis hrvatskoga jezika* suautora V. Anića i J. Silića (2001. godine), a Matica je hrvatska živoj pravopisnoj djelatnosti pridonijela izdanjem *Hrvatskoga pravopisa* (2007. i 2008. godine) suautora L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića.

KONTRASTIVNA ANALIZA

1. VELIKO POČETNO SLOVO

Pisanju velikoga početnog slova treba pomno pristupiti jer se na tom području pravopisna rješenja dvaju jezika znatno razlikuju.

U engleskom se vlastita imena pišu velikim početnim slovom, ali i sve tvorenice izvedene od njih, premda same nisu vlastite imenice ili uopće nisu imenice. Osim toga, u engleskom se i neke opće imenice, ali i druge vrste riječi (pridjevi, glagoli i prilozni) u određenim slučajevima pišu velikim početnim slovom (v. više u Ninčević i Zanchi 2012).

U hrvatskom se također velikim početnim slovom pišu vlastita imena, prva riječ u rečenici te riječi iz počasti, a sve se ostale riječi pišu malim početnim slovom. Pritom u hrvatskom jeziku vrijede dva opća pravila za pisanje višечlanih vlastitih imena. Prema prvom općem pravilu u višечlanom se vlastitom imenu svaki član piše velikim početnim slovom (izuzev prijedloga i veznika).⁴ Drugo opće pravilo propisuje da se samo prvi član piše velikim početnim slovom, a svi ostali malim, osim ako i sami nisu vlastito ime.

1.1. Pri pisanju jednočlanih vlastitih imena razlika između engleskih i hrvatskih pravopisnih pravila, podrazumijeva se, nema, ali valja naglasiti i donekle različito kategoriziranje vlastitih imena.⁵ U engleskom se tako kao vlastita imena velikim početnim slovom pišu imena mjeseci i dana u tjednu: *January, Friday*.

Imena mjeseci i dana u tjednu u hrvatskom nisu vlastita imena, stoga se pišu malim početnim slovom: *siječanj, petak*.

Velikim se početnim slovom u engleskom pišu nazivi jezika (kao i takvi odnosni pridjevi⁶): *Latin, Greek*, a isto vrijedi i za osobnu zamjenicu *I*.

Nazivi se jezika u hrvatskom pišu malim početnim slovom jer ne spadaju u kategoriju vlastitih imena: *latinski, grčki*. Malim se početnim slovom piše i osobna zamjenica *ja*.

1.2. Velikim se početnim slovom u engleskom pišu opće imenice kojima se označuje zanimanje, položaj, titula kad stoje pred imenom ili ako se rabe samostalno umjesto čijega imena: *Mr Stewart, Mrs Lincoln, President Kennedy, Manager Smith, Justice*

⁴ Anić-Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* kao izuzetak od pravila u tom slučaju navodi pomoćne riječi u koje, osim prijedloga i veznika, ubraja i čestice (v. Anić i Silić 2001: 93).

⁵ Premda je jasno da određivanje što je kategorija vlastitih imena nije pravopisno pitanje, valja nam i te razlike ovdje istaknuti jer su njima uvjetovane razlike u pravopisnim propisima.

⁶ Usp. točku 1.5.

*Roberts, Dr Grey (Good morning, Doctor, ali: She is a doctor).*⁷ Jednako načelo vrijedi i za imena svetaca: *The patron saint of sailors is Saint Nicholas.*

Opće imenice koje znače položaj, titulu ili zanimanje u hrvatskom se pišu malim početnim slovom, kako pred imenom tako i samostalno. Malim ih slovom valja pisati čak i ako su pokraćene:⁸ *gospodin Bilić, profesor Jonke, sudac Vuković, gđa Marić, dr. Krnić.*

Aktualni hrvatski pravopisi, međutim, nemaju istovjetna rješenja pri pisanju riječi iz počasti za vrhovne poglavare države ili vjerske zajednice pišu li se bez imena. Babić-Finka-Mogušev, Babić-Ham-Mogušev te Babić-Mogušev pravopis u tom slučaju navode da se naziv vrhovnog poglavara države ili vjerske zajednice te od njega izveden posvojni pridjev mogu pisati velikim početnim slovom: *Papa, Kraljica, Sultanov, Papin.*⁹ *Hrvatski pravopis* suautora Badurine, Markovića i Mićanovića za nazive vrhovnih poglavara država ili vjerskih zajednica u obama slučajevima, s imenom ili bez njega, te za posvojne pridjeve izvedene od takvih naziva određuje pisanje malim početnim slovom: *papa Benedikt XVI., papina molitva.*^{10 11}

Pri pisanju imena svetaca hrvatski se pravopisi razilaze oko rješenja, tako Babić-Finka-Mogušev, Babić-Ham-Mogušev i Babić-Mogušev pravopis navode da malim slovom valja pisati atribut koji uz ime pokazuje stupanj svetosti: *sveta Ana, blaženi Alojzije Stepinac*; a Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis za imena svetaca i blaženika propisuje da se svaki član piše velikim slovom: *Sveti Ante Padovanski, Sveta Verena, Blaženi Alojzije Stepinac.*

1.3. Velikim se početnim slovom u engleskom pišu opće imenice kojima se označuju rodbinski odnosi kad stoje pred imenom ili ako se rabe samostalno umjesto imena. Takve se opće imenice ne pišu velikim slovom nađe li se pred njima posvojna zamjenica:¹² *Uncle Paul*, ali *visit his uncle; a letter to Mother*, ali *I wrote to my mother.*

U hrvatskom se opće imenice kojima se označuju rodbinski odnosi načelno ne pišu velikim početnim slovom (npr. *ujak Pavle*), osim ako ne preuzimaju ulogu vlastitoga imena (npr. u kakvu književnoumjetničkome, obilježenu kontekstu: *Ti si uistinu Mama.*).

⁷ U američkom engleskom nakon takvih skraćenih oblika zanimanja, položaja, titula obično slijedi točka (*Ms., Mrs., Mr., Dr.*). Skraćeni oblici zanimanja, položaja, titula koje se inače pišu velikim početnim slovom također obično završavaju točkom (*Prof.*), premda to ne mora biti tako ako kratica završava posljednjim slovom (*Dr.*).

⁸ Tvorbu kratica u hrvatskom jeziku ovdje ne ćemo posebno obrađivati. Napominjemo tek da se obične kratice načelno ne pišu velikim početnim slovom, a većina ih završava točkom i ne sklanjaju se (uz izuzetke poput kratica *gđa* i *gđica* koje se pišu bez točke i sklonjive su).

⁹ Babić-Finka-Mogušev *Hrvatski pravopis* od VI. izdanja iz 2002. godine dodatno određuje da to mora biti naziv živoga vrhovnog poglavara države ili vjerske zajednice kad se piše bez imena (v. Babić i sur. 2002: 22).

¹⁰ Od svih imenica koje znače položaj, dužnost i sl., Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis propisuje da se velikim početnim slovom piše jedino počasna papina titula *Sveti Otac*, neovisno o tom misli li se na konkretnoga papu ili ne (v. Badurina i sur. 2008: 136).

¹¹ Anić-Silićev pravopis izrijekom ne spominje piše li se počasni naziv poglavara države ili vjerske zajednice velikim ili malim početnim slovom ako je bez imena.

¹² Nazivlje u ovom slučaju nije istovjetno u engleskom i hrvatskom. Naime, prema podjeli na vrste riječi primjeri poput *my, your, her* i sl. u engleskom su *possessive adjectives* (posvojni pridjevi), a u hrvatskom pripadaju kategoriji posvojnih zamjenica.

1.4. U engleskom se nazivi školskih predmeta i znanstvenih disciplina pišu malim početnim slovom, ali mogu se pisati i velikim početnim slovom ako se odnose na točno određeni predmet: *I am looking forward to studying chemistry this winter. I'll be taking Mathematics 3 this semester. Nikola Tesla made important contributions to electronics.*

Neujednačena su u hrvatskim pravopisima pravila o pisanju naziva nastavnih predmeta i kolegija. Babić-Ham-Mogušev¹³ te Matičin pravopis¹⁴ propisuju da se imena nastavnih predmeta pišu kao vlastito ime, a ako su višerječna, u skladu s drugim općim pravilom. Pri tom ih treba razlučiti od naziva znanstvenih područja i disciplina: *Hrvatski jezik, Kemija* (predmeti), *kemija* (znanstveno polje).

1.5. Izvedenice tvorene od vlastitih imena koje zadržavaju značenje vlastitosti u engleskom se pišu velikim početnim slovom: *Chinese, Parisian, Shakespearean.*

U hrvatskom se posvojni pridjevi tvoreni od vlastitih imena dočetcima *-ov, -ev, (-ljev), -in* pišu velikim početnim slovom, a odnosni se pridjevi tvoreni dočetkom *-ski* (i njegovim inačicama) te pridjevi tvoreni dočetcima *-inski, -ovski, -evski* koji označuju opću osobinu, pišu malim početnim slovom: *Hrvatov, Marulićev, hrvatski, marulićevski.*

U engleskom su to i nazivi jezika, a pišu se velikim početnim slovom: *Spanish.* U hrvatskome se ti izrazi pišu malim početnim slovom: *španjolski.*¹⁵

Opće imenice nastale od takvih vlastitih imena također se u hrvatskom pišu malim početnim slovom: *romanizacija, mađarizacija, petrarkizam.*

1.6. U engleskom se determinativni dijelovi *d', da, della, van* i *von* pišu velikim početnim slovom kad pred njima nije osobno ime ili oznaka zanimanja, položaja, titule: *De Maupassant*, ali *Guy de Maupassant; Von Tirpitz*, ali *Alfred von Tirpitz.*

Ako je navedena cijela imenska formula, ti se dijelovi obično pišu velikim početnim slovom, no trebalo bi poštivati individualnu uporabu: *William De Morgan, Lucretia Van Zandt, Henry van Dyke* (njegova osobna uporaba).

Determinativni se članovi u hrvatskome pišu velikim ili malim početnim slovom prema izvornome pisanju. U Babić-Finka-Moguševu se pravopisu izrijekom, međutim, ne navodi kako pisati determinativni dio ako pred njim ne stoji osobno ime, ali iz upotrijebljenih primjera *da Vincijeva slika, van Beethovenova skladba* (v. Babić i sur. 1996: 60; 2004: 63) razvidno je da ga treba pisati malim početnim slovom. Kad se piše samo prezime, u Anić-Silićevu se pravopisu ističe da se prvi član determinativnoga dijela piše velikim početnim slovom: *Della Francesca, Van der*

¹³ Tako je navedeno od II. izdanja iz 2008. godine, usklađena sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika, uz napomenu da se nazivi nastavnih predmeta mogu pisati i malim slovom (v. Babić i sur. 2008: 37).

¹⁴ Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis u istom pravilu o velikom početnom slovu navodi imena kako nastavnih predmeta tako i kolegija, uz napomenu da je tako u službenim dokumentima (v. Badurina i sur. 2008: 130).

¹⁵ U hrvatskom se, jasno, nazivi država postali poimeničavanjem od pridjeva pišu velikim početnim slovom: *Hrvatska, Slovačka, Švedska* itd. Za pravila o pisanju naziva jezika usp. i točku 1.1.

Wiel. Isto vrijedi i u Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu: *De Coubertinov, Van den Broek, De Vriesch*.¹⁶

1.7. Opće imenice i pridjevi kao dio vlastitoga imena, npr. ulice, zgrade i zemljopisnih pojmova, u engleskom se pišu velikim početnim slovom: *Elm Street, Empire State Building, Red River, Sandy Lane, Biscayne Bay*.

Opće imenice i pridjevi, a i sve ostale vrste riječi koje su dijelom višečlanog toponima u hrvatskom se pišu malim početnim slovom, osim ako nisu prvi član u njegovu sastavu: *Zvonimirova ulica; Banski dvori, Otrantska vrata, Zrinska gora*.

Označuju li, međutim, takvi višečlani nazivi ime kontinenta, države ili naseljenog mjesta, svaki se član prema općem pravilu piše velikim početnim slovom: *Subi Potok Jesenice, Mali Rât, Velika Mlaka, Mošćenička Draga, Slavonski Brod, Smaragdni Otok, Crni Kontinent*.¹⁷

1.8. a) Opće imenice upotrijebljene samostalno kao zamjena za potpuno ime u engleskom se ne pišu velikim početnim slovom: *Hoover Dam, the dam; Statue of Liberty, the statue; Washington City, ali the city of Washington, the city*.¹⁸

Upotrebljava li se opća imenica kao zamjena za uvriježeno, odnosno dobro poznato vlastito ime,¹⁹ piše ju se velikim početnim slovom: *The Channel (the English Channel), The Chunnel (tunnel bellow the English Channel), The District (District of Columbia)*.

Upotrijebi li se u hrvatskom pri skraćivanju umjesto punoga naziva samo najvažniji član višečlanoga imena (pritom to ne mora nužno biti toponim), hrvatski pravopisi navode da se i taj skraćeni član piše velikim početnim slovom: *Zagora (Dalmatinska zagora), Zagorje (Hrvatsko zagorje), student Fakulteta u Splitu (Filozofskoga fakulteta)*. Međutim, nađe li se pred tim skraćenim vlastitim imenom kakva riječ koja ga određuje kao opći pojam, izdvojeno gledište ističe se u *Hrvatskom pravopisu* autora Babića, Finke i Mogaša.²⁰ U tom se slučaju skraćeni sažeti naziv piše malim početnim slovom jer gubi obilježja vlastitog imena – *student*

¹⁶ U izdanju iz 2007. ne spominje se izrijekom kako u tom slučaju pisati determinativne dijelove, Uz osamljen primjer s determinativnim dijelom s prezimenom, ali s izostavljenim imenom (*De Coubertinov*) preuzet iz poglavlja o pisanju riječi iz stranih jezika (v. Badurina i sur. 2007: 207), sličnim primjerima obiluje poglavlje *Transliteracija i transkripcija stranih imena* (usp. Badurina i sur. 2007: 219-303), iz čega je pravilo ipak razvidno. Godine 2008. u novom izdanju pravilo je dopunjeno i dostatno potkrijepljeno: kad je navedeno samo prezime, prvi, determinativni član piše se velikim početnim slovom (v. Badurina i sur. 2008: 120).

¹⁷ U Anić-Silićevu te Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu iz potonjega pravila izuzimaju se kontinenti, zato *Zemlja Tisuću Jezera, ali Crni kontinent*. U Anić-Silićevu se pravopisu pritom još u pravilo prema kojem se svaki član piše velikim slovom dodaju i imena četvrti, stoga *Gornji Grad*.

¹⁸ Zanimljiv je u tom kontekstu primjer imena londonske financijske četvrti *City of London* umjesto kojega je često u upotrebi samo *City*.

¹⁹ Kriteriji za utvrđivanje stupnja "uvriježenosti" nisu, međutim, uvijek jasni.

²⁰ Tako je od izdanja iz 1994. godine, čime se ustvari ponavlja pravilo iz tzv. londonca. Zanimljivo je uzgred spomenuti da se u *Pogovoru* pretiska *Hrvatskoga pravopisa* 1991. taj neformalni naziv pravopisa piše malim početnim slovom – *londonac* (v. Babić i sur. 1991), a kao kolokvijalno vlastito ime knjige prema Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu piše se velikim početnim slovom – *Londonac* (v. Badurina i sur. 2008: 129).

*našeg fakulteta.*²¹ U Aniće-Silićevu i Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu izriječkom se napominje suprotno - i u tom se slučaju skraćeni skup ili riječ piše velikim početnim slovom: *ovaj Zakon*.

b) Množinski oblici opće imenice koji prethode vlastitoj imenici ili slijede iza nje također se u engleskom pišu velikim početnim slovom kao i oblici u jednini: *Lakes Erie and Ontario, Presidents Washington and Adams, State and Treasury Departments, the Potomac and James Rivers*.

U hrvatskom se apozicije koje nisu u službi vlastitih imena pišu malim početnim slovom bilo da su u jednini ili množini: *jezera Erie i Ontario, predsjednici Washington i Adams, rijeke Cetina i Neretva*. Također, apozicije koje ni množinskom obliku naziva ustanova, vlada i sl. nisu dijelom vlastitoga imena u hrvatskom se jeziku ne pišu velikim početnim slovom: *ministarstva financija i unutarnjih poslova, vlade Republike Hrvatske i Velike Britanije*.

1.9. Sljedeće opće imenice uvijek se kao dio vlastitoga imena u engleskom pišu velikim početnim slovom: *(Kornati) Archipelago, (Blaca) Desert, (Dalmatina) Highway, (Istra) Peninsula, (Savudrija) Bay, (Plitvice) Falls, (Marjan) Hill, (Colorado) Plateau, (Carpenters) Bayou, (Marča) Forest, (Sechelt) Inlet, (Krka) River, (Queens) Borough, (Dobra) Fork, (Island) of Hvar, (Adriatic) Sea, (Panama) Canal, Fort (Klis), (British) Isles, (Puget) Sound, (Cetina River) Canyon, (Vratnik) Gap, (Sit) Islet, (Glenwood) Springs, Cape (Kamenjak), (Hubbard) Glacier, (Red) Lake, (Neretva) Valley, (Brač) Channel, (Zrmanja) Gulch, Mount (Papuk), (Split-Dalmatia) County, (Gulf) of Mexico, (Biokovo) Mountain, (Medveščak) Creek (Split) Harbuor, (Tacoma) Narrows*.

Sljedeće se imenice u engleskom nikad ne pišu velikim početnim slovom, čak ni kada su dijelom vlastitoga imena ili ako se pišu uz kakav broj: *aqueduct, buoy, ditch, floodway, lock, slip, tunnel, watershed, breakwater, dike, drydock, jetty, pier, spillway, wharf, weir*.²²

Sve te imenice navedene kao iznimke u obama slučajevima u engleskom, u hrvatskom valja pisati u skladu s dvama općim pravilima o velikom početnom slovu ako su dijelom višečlanoga vlastitog imena: *Gat svetog Petra, Tunel Dubrava, Banova Jaruga, Kornatsko otočje, Brački kanal, Rožanski kukovi*.

Ako su to samo opće imenice uz vlastito ime, u hrvatskom se pišu malim slovom: *dolina Neretve, lukobran Rovenska, planina Dilj*.

1.10. Opisni nazivi koji se odnose na određena zemljopisna područja ili zemljopisne odrednice u engleskom se pišu velikim početnim slovom: *the Far East, the Continental Divide, the South Pole, the Near East, the North Pole, the Western Hemisphere*.

²¹ O pisanju općih imenica kojima se u engleskom označuju rodbinski nazivi kad pred njima stoji posvojna zamjenica usp. točku 1.3.

²² Kada se radi o imenu gradske četvrti, opća se imenica *wharf* (gat, pristan) kao dio vlastitoga imena piše velikim slovom: *Fisherman's Wharf* (gradska četvrt u San Franciscu) ili *Canary Wharf* (gradska četvrt u Londonu).

Kod takvih se zemljopisnih imena u hrvatskom samo prvi član piše velikim početnim slovom, a to vrijedi i za ustaljena zemljopisna imena za određena područja: *Bliski istok*, *Daleki istok*, *Divlji zapad*. Prema prvom općem pravilu pisat će se i u takvim nazivima svaki član velikim početnim slovom ako je riječ o imenu za državu, kontinent ili naseljeno mjesto, nastalu prijenosom značenja: *Lijepa Naša* (Hrvatska), *Otok* (Ujedinjeno Kraljevstvo), *Grad* (Dubrovnik), *Vječni Grad* (Rim). Primjeri kao *Istočna Europa* mogu se pisati na taj način u etničkome i političkom smislu, ali ne kao zemljopisne odrednice (*istočna Europa* – istočni dio Europe).²³

1.11. Valja istaknuti i dvojbu oko pisanja sintagme *Europska Unija*, koja se u engleskom piše velikim početnim slovom za oba člana: *European Union*.

U hrvatskim pravopisima rješenja se razlikuju. Dvoji se, naime, je li *Europska Unija* država ili tvorevina drugačije administrativne naravi. Pisanje velikoga početnog slova u skladu s pravilima o višечlanim imenima država, dakle *Europska Unija*, donose Babić-Ham-Mogušev,²⁴ Babić-Mogušev te Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis. U Anić-Silićevu pravopisu nalazimo rješenje *Europska unija*.

1.12. Da bi se imena ustanova, institucija, organizacija i sl. te imena njihovih pripadnika razlikovala od općega značenja, u engleskom se svaki član naziva piše velikim slovom (osim članova i prijedloga): *Democratic Party*, *a Democrat*; *a democrat* (*one who believes in democracy*), *First National Bank*, *the National Basketball Association*, *the US Army*.

Pripadnici ili pristaše kakvih pokreta i sl. u hrvatskom se pišu malim početnim slovom: *pravaš*, *marulolog*, *radićevac*.

Imena ustanova, organizacija i sl. ravnaju se prema drugom općem pravilu o pisanju višечlanih vlastitih imena: *Hrvatski košarkaški savez*, *Matica hrvatska*, *Hrvatska vojska*.

1.13. Velikim se početnim slovom u engleskom pišu povijesna razdoblja, nazivi povijesnih događaja, praznici i blagdani: *Middle Ages*, *Renaissance*, *First World War*, *Fourth of July*, *Shrove Tuesday*, *Father's Day*.

Nazivi povijesnih razdoblja u hrvatskom se pišu malim početnim slovom: *srednji vijek*, *renesansa*, *klasicizam*.

Nazivi poznatih povijesnih događaja, blagdani i praznika slijede drugo opće pravilo: *Prvi svjetski rat*, *Dan domovinske zahvalnosti*, *Uskrsni ponedjeljak*, *Majčin dan*.

1.14. Svi nazivi religija, vjerskih tijela i njihovih sljedbenika u engleskom se pišu velikim početnim slovom: *Christian*, *Buddhist*, *Methodist Church*, *Mohammedan*.

²³ Anić-Silićev i Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis, međutim, zauzimaju donekle različit stav u vezi s pisanjem simboličnih, metaforičnih imena kontinenata. Prema drugom općem pravilu pišu se i općeprihvaćena simbolična imena kontinenata, regija, oceana i sl.: *Crni kontinent* (Afrika) (usp. točku 1.7 te podrubnicu 17).

²⁴ Tako je od II. izdanja 2008., usklađena sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika.

U hrvatskome se samo prvi član piše velikim početnim slovom, a ostalo samo ako bi se i izvan višečlanoga naziva pisalo velikim slovom: *Katolička crkva*.

Za sve pripadnike kakvih pokreta, tako i vjerskih, vrijedi načelo pisanja malim početnim slovom: *katolik, budist, musliman, dominikanac*.

1.15. Velikim se početnim slovom u engleskom pišu prva i sve važne riječi u nazivu knjige, pjesme, drame, eseja, umjetničkog djela, glazbenog komada, izvješća, publikacija, sudskih sporova, filma, televizijskog programa, naslova u novinama itd.: *The Rime of the Ancient Mariner* (pjesma); *Mutiny on the Bounty* (film); *The Raft of the Medusa* (slika); *Brown v. Board of Education* (sudski slučaj).

Članovi, veznici i prijedlozi (primjerice *a, an, the, but, or, nor, to, from, on*) u tim se svezama pišu malim početnim slovom. Međutim, ako je riječ o više semantičkih cjelina unutar naslova, tada se i prvi član nove cjeline piše velikim početnim slovom, čak i ako je to član, prijedlog ili veznik. O tom svjedoči sljedeći primjer: *The Wave: In Pursuit of the Rogues, Freaks, and Giants of the Ocean* (knjiga).

U hrvatskom se u svim spomenutim slučajevima ravna prema drugom općem pravilu - samo je prva riječ napisana velikim početnim slovom, a ostali članovi ako su i sami vlastito ime: *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima* (knjiga), *Mediteranski zapisi* (izložba).

1.16. U engleskom se velikim početnim slovom pišu i imenice iza kojih slijedi broj ili slovo kao oznaka nizanjanja, imenice *chart* i *table* navedene u tekstu, a da za njima slijede brojevi, kao i imenice iza kojih slijede brojevi, a označuju ime poglavlja knjige ili pravnoga zakona i sl.: *Article 2, Room 101, Act 2, Book IV, Figure 5, Appendix B, Chapter 6, Table 6*.

Iznimke su sljedeće imenice: *line, note, page, paragraph, size, step*.

Sve se takve opće imenice u hrvatskom pišu malim početnim slovom, neovisno o tom slijedi li za njima broj ili slovo, osim kad su u službi vlastitoga imena: *u članku 5. stavku 9*.

1.17. U engleskom se jeziku velikim početnim slovom, uz prvu riječ u rečenici te početak izravnoga citata, piše i formalno najavljeno nizanjanje članova ili sintagma nakon dvotočja: *The analysis revealed the following: Carbon, six parts; oxygen; six parts*.

Nasuprot tomu, hrvatski jezik pri nizanjanju istovrsnih članova ili dijelova ne propisuje obvezno veliko početno slovo prvoga člana u nizu koji slijedi iza dvotočja: *Razmotrit ćemo sljedeće probleme: mogućnost sufinanciranja, kriterije pri odabiru suradnika, ostvarivost zadanih ciljeva*.

1.18. Prva riječ nakon uvodnoga obraćanja u pismu, iza kojeg se umeće ili zarez (britanski engleski) ili dvotočje (američki engleski), piše se velikim početnim slovom:

Dear Mr. Smith,

Following your notification of...

Dear Mr. Smith:

Following your notification of...

U hrvatskom se nakon naslova kojim se otvara dopisivanje može staviti uskličnik, a u tom slučaju prva sljedeća riječ počinje velikim početnim slovom. Odijeli li se uvodni naslov u dopisivanju zarezom, u nastavku slijedi malo slovo,²⁵ neovisno o tom prelazi li se u novi redak ili se ostaje u istom:

*Poštovana gđo Jurić!
Javljam se da potvrdim...*

*Poštovana gđo Jurić,
javljm se da potvrdim...*

2. REČENIČNI I PRAVOPISNI ZNAKOVI

Važno je ovdje napomenuti na kakvim načelima počivaju engleska i hrvatska interpunkcija. Suvremena je hrvatska interpunkcija zasnovana na pretežito (logičko-) semantičkom načelu, riječ je o tzv. slobodnoj interpunkciji oslobođenoj gramatičkih kriterija, a zavisnoj o smislu, to jest kontekstu rečenice. Međutim, u njoj se miješaju i semantičko i strukturno i ritmomelodijsko načelo.²⁶ Semantičku interpunkciju rabi i engleski jezik (v. Silić 2009: 19), a razvoj mu je tekao od retoričke do logičke interpunkcije, temeljene na gramatičkoj strukturi rečenice i njezinu značenju.²⁷ To ipak ne znači da su među tim dvama jezicima nepodudarnosti isključene.

U hrvatskom razlikujemo rečenične znakove (razgotke) i pravopisne znakove.²⁸ Razgodak, tj. rečenični ili interpunkcijski znak (hrv. *razgoditi* - razdvojiti, razdijeliti, lat. *interpungere* - razlučiti, rastaviti) rastavlja pisani tekst na rečenice i rečenične dijelove na mjestima gdje bi se to učinilo i govornim obilježjima, radi njegova jasnog razumijevanja. Pravopisni znak određuje kako se ono što je pred njim ima čitati ili razumjeti.

Sljedeća usporedna pravila promatramo dajući najprije pregled pojedinih znakova kao razgodaka, a potom u funkciji pravopisnih znakova.

2.1. Točka²⁹ (.)

2.1.1. U engleskom se jeziku točka kao rečenični znak stavlja na kraj imperativne rečenice:

Don't go.

Nakon imperativnih ili optativnih rečenica u hrvatskom se obično stavlja uskličnik:

Ne slušaj ju!

²⁵ Ipak, prema Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu pri obraćanju u pismu odijeljenu zarezom nastavak obično slijedi u novome retku i piše se velikim početnim slovom (v. Badurina i sur. 2007: 59).

²⁶ O interpunkcijskim se načelima ovdje ne će posebno govoriti jer bismo time izmakli temi, detaljnije o tom v. Badurina 1995: 47-62; 1996b: 257-263; 2005: 47-58; 2006: 145-158 te Silić 1998: 392.

²⁷ Više o tom v. Fisher 1996; Görlach 1991.

²⁸ U hrvatskom se pravopisnom nazivlju umjesto *razgodci* javlja još i naziv *pravopisni znakovi u širem smislu*, a pravopisne se znakove naziva i *pravopisnim znakovima u užem smislu*. Više o različitom hrvatskom pravopisnom nazivlju v. Badurina 1996a.

²⁹ U američkom engleskom upotrebljava se naziv *period*, a u britanskom engleskom *full stop*.

2.1.2. Točka se u engleskom uvijek stavlja unutar navodnika:

He did not see the performance "Mourning Becomes Electra".

U hrvatskom se točka kao rečenični znak stavlja iza završnoga navodnika ako u navodnicima nije cjelovita rečenica: *Na Festivalu mediteranskoga filma gledali su "Fusnotu"*. Citira li se u navodnicima cjelovita rečenica, točka se stavlja prije završnoga navodnika:³⁰ *Ravnatelj je rekao: "Raspravljat ćemo o tom nakon objave službenih podataka."*

2.1.3. Iza rimskih brojeva u engleskom se ne stavlja točka (*Henry VIII, Elizabeth II*), osim kao pravopisni znak u okomitu obrojčivanju strukturalnih dijelova:

I. The Colonial Period

II. The Ante-Bellum Period

III. The Post-Bellum Period

Točka se u hrvatskom kao pravopisni znak upotrebljava iza rednih brojeva zbog njihova razlikovanja od glavnih, kako arapskih tako i rimskih: *učenik V. gimnazije, pripadnik 141. brigade*.³¹

Ako točki kao rečeničnom znaku prethodi i točka kao pravopisni znak, piše se samo jedna: *Zbilo se to godine 1918.*

2.1.4. Točka se u hrvatskome piše i pri tradicijskom načinu bilježenja nadnevaka:

Zadar, 15. 8. 1977.

U engleskom je uobičajeno drugačije bilježenje nadnevaka.³²

2.1.5. Točka se u hrvatskom piše između brojčanih oznaka u vertikalnoj organizaciji teksta, neovisno o tom jesu li oznake arapske ili rimske:

1.1.

1.1.2.

U engleskom se pri okomitoj organizaciji strukturalnih dijelova teksta točka obično izostavlja:³³

1 1.1

2 1.2

3 1.3

³⁰ Usp. točku 2.8.1.

³¹ Anić-Silićev i Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis pritom navode iznimne slučajeve kad se točka kao znak označavanja rednoga broja ne bilježi. Valja ju izostaviti slijedi li za njom točka, zarez, crtica sa značenjem "do", zagrada, upitnik, uskličnik ili kosa crtica: *Kakvo li je tek stanje na ulicama bilo 1971!* S druge strane, Babić-Finka-Mogušev, Babić-Ham-Mogušev i Babić-Mogušev pravopis izričito navode da točku iza rednoga broja valja pisati i kad slijedi koji drugi pravopisni znak. Od obilježavanja rednoga broja točkom može se odustati jedino zbog veće gospodarstvenosti, primjerice u bibliografskim jedinicama ili sličnim popisima u nizu.

³² Za pravila o pisanju nadnevaka u britanskom i američkom engleskom v. točku 2.10.1.

³³ Za pravilo o pisanju rimskih rednih brojeva u engleskom usp. točku 2.1.3.

2.2. Uskličnik (!)

2.2.1. U hrvatskom se uskličnik kao rečenični znak stavlja na kraju obraćanja u pismu,³⁴ ali umjesto njega može stajati i zarez.

2.2.2. U engleskom se znakom uskličnika u obliku zagradama - (!) - čitatelja upozorava na koju riječ ili dio, a taj se znak piše priljubljeno uz prethodnu riječ. Preporuča se, međutim, upotrebljavati ga sasvim rijetko, ako i uopće, u formalnim tekstovima: *We have some really(!) low-priced items on sale this week.*

Drugi takav znak kojim na što svraćamo čitateljevu pozornost u engleskom ima oblik (*sic*): *The notice outside the cinema said "Closed on Wednesday" (sic).*

Znak (!) piše se u hrvatskom također iza rečenice ili rečeničnog dijela na koji želimo upozoriti čitatelje te prenosimo li kakvu tiskarsku pogrešku, no ne priljubljuje ga se uz prethodnu riječ:

U ekološkom letku jasno piše: Kontejneri za djecu (!) i obuću.

Drugi takav znak za svraćanje čitateljeve pozornosti u hrvatskom ima oblik (*sic!*), dakle razlikuje se od engleskoga utoliko što se piše s uskličnikom unutar oblika zagrada.

2.3. Zarez (,)

Zarez se u obama jezicima rabi za odvajanje dijelova rečenice pokazujući blažu stanku radi jasnoće i lakoće čitanja.

U hrvatskom se zarez stavlja prema trima načelima: nizanja, suprotnosti i naknadnog dodavanja.

2.3.1. Zarez se u engleskom stavlja između svakog člana parova i nizova, no iznimka su parovi već povezani nezavisnim veznikom:

The voyage was interesting, eventful. - The voyage was interesting and eventful.

U hrvatskom se prema načelu nizanja istovrsni nezavisni dijelovi odvajaju zarezom. Ako su ti dijelovi atributi, ponekad zarez može i ne mora stajati, ovisno o tom što se želi izreći. Odvajaju li se takvi atributi zarezom, drži se da su upravnoj riječi dodani nezavisno jedan od drugoga: *Svjedočio je oštroj, neodmjerenoj, silovitoj reakciji.* Ne odjeljuju li se zarezom, prvi je atribut dodan skupu atributa kao već gotovoj cjelini: *Posudi mi svoj novi plavi strukirani kaput.*

Pišemo li zarez između samo dvaju nanizanih atributa ispred upravne riječi, osnažuje se time značenje drugoga u paru atributa: *Zbog sitne, neugledne djevojke žrtvovao je sve.*

Umećemo li veznik između istovrsnih dijelova, zarez ne pišemo: *znakovita i sudbonosna reakcija.*

³⁴ Usp. točku 1.18.

2.3.2. Zarez se u engleskom rabi u nizovima sastavljenima prema načelu *a, b, and c*: *The trip was long, lovely, and interesting.*

U takvu nizanju u hrvatskom jeziku slijedi se načelo *a, b* i (te, ili) *c*, to jest između dvaju posljednjih članova ne stavlja se zarez ako su već povezani veznikom *i, te, ili* i sl.:

Putovanje je bilo dugo, divno i zanimljivo.

2.3.3. Zarez se rabi pred veznicima (*and, for, or, neither, nor*) kad vezuju dvije glavne surečenice:

They will be there, or I am mistaken. - Many are called, and those same many are chosen.

U hrvatskom se u nezavisno složenim rečenicama sastavne i rastavne surečenice od glavne ne odjeljuju zarezima, a prema načelu suprotnosti zarezima se umeću pred suprotnim (*a, ali, nego, no, već*), isključnim (*jedino, jedino što, samo, samo što, tek, tek što*) i zaključnim (*dakle, stoga, zato*) veznicima nezavisnih surečenica. Zarezom se mogu odjeljivati jedino nizovi takvih rečenica: *Ili piši, ili mirno sjedi, ili otiđi – ovako dalje ne ide.*

Prema tome, navedena rečenica u hrvatskom bi glasila:

Mnogi su pozvani i svi ti su i odabrani.

2.3.4. Kratki, izravni citat u obliku cijele rečenice u engleskom se uvodi zarezom, koji se umeće i nakon navođenoga teksta ako se rečenica nastavlja autorovim objašnjenjem:

The captain replied, "The creature is made of wood."

"The creature is made of wood", replied the captain.

Ako je citirana rečenica u engleskom preduga, pred izravnim je citatom dvotočje.³⁵

U hrvatskom se citat, međutim, uvodi dvotočjem na kraju rečenice koja mu prethodi:³⁶ *Marko je jasno kazao: "Ne želim ni čuti o tome."*

2.3.5. Zarezom se u engleskom omeđuju takvi izrazi poput *for example, to be sure, however, nevertheless* i *therefore* kad su u funkciji modifikatora:

Any offshore structure, in fact, may present a hazard to navigation.

The vessel will, therefore, proceed from harbour at six o'clock.

Prema Babić-Finka-Moguševu i Babić-Moguševu pravopisu u hrvatskom se modalne riječi (*jamačno, dakako, međutim, nedvojbeno, zacijelo* itd.) kojima se izriče stav prema rečenici kao cjelini omeđuju zarezima: *Nije im, međutim, svejedno kako postupiti.*

³⁵ Za uvođenje duljeg izravnog citata dvotočjem u engleskome v. točku 2.5.1.

³⁶ Slijedi li nakon citata piščeva intervencija, o umetanju/neumetanju zarezima u hrvatskome v. točku 2.8.1.

U AniĆ-Silićevu i Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu izdvajaju se riječi i izrazi tipa *međutim, no, dakle, stoga, naime, prema tome* i sl. kojima se pridaje ulogu tekstnih konektora.³⁷ Napominje se da se bez obzira na svoj položaj u rečenici takvi izrazi u službi veznih sredstava ne moraju odvajati zarezom, ali kad imaju modalno značenje, mogu se odvojiti zarezom:

Međutim nije im lako. – Nisu ih, usprkos svemu, naročito cijenili.

2.3.6. U engleskom se priložna oznaka smještena na početku rečenice zarezom odvaja od ostatka rečenice:

Lately, she couldn't seem to be on time for anything.

U hrvatskom se priložna oznaka u tom položaju ne odjeljuje posebno zarezom od ostatka rečenice:

U posljednje vrijeme nikako ne uspijeva stići na vrijeme.

2.3.7. Nadnevak kojim se pobliže određuje prethodni nadnevak u engleskom se odjeljuje zarezom:

In January, 1978, they moved to Zagreb.

On January 29, 1918, they decided to leave Zagreb.

Vremenski se atributi kao sastavni dijelovi rečenice u hrvatskom ne odjeljuju posebno zarezom, osim ako nije riječ o kakvu nizanju:

U siječnju 1978. preselili su se u Zagreb.

Dana 29. siječnja 1918. odlučili su otići iz Zagreba.

Zarezom se ne odvajaju ni nanizane značenjski raznovrsne priložne oznake:³⁸

Zbilo se to u Splitu 22. svibnja 2012. godine u prostorijama Filozofskoga fakulteta.

2.3.8. Zarez se u engleskom rabi kada drugi toponim pobliže određuje prethodni:

They lived in Split, Dalmatia, for a number of years.

Takve sintaktičke konstrukcije nisu tipične za hrvatski jezik, obično se stoga zamjenjuju kakvim prijedložnim izrazima ili se dio u engleskom odijeljen zarezima u hrvatskome omeđi zgradama:

³⁷ U razmatranim je hrvatskim pravopisima posrijedi i donekle različita podjela takvih riječi i sveza riječi na tekstne konektore i modalne izraze (usp. Babić i sur. 1996: 95; 2004: 97; Badurina i sur. 2007: 61, 65-67; AniĆ i Silić 2001: 25-27).

³⁸ Tako je prema Babić-Finka-Moguševu, Babić-Ham-Moguševu i Babić-Moguševu pravopisu. Međutim, napišu li se mjesto i nadnevak nezavisno, to se smatra nizanjem i odvaja zarezom: *Split, 19. svibnja*.

Piše li se u tom slučaju ime mjesta s prijedlogom *u*, takvu se rečenicu smatra sažetom i zarez se ne umeće: *U Dubrovniku 19. svibnja 2010.*

Badurina-Marković-Mićanovićev pravopis propisuje da zarezom valja odvajati raznovrsne podatke pri navođenju mjesta i nadnevka, neovisno o tom jesu li s prijedlogom *u* ili bez njega:

Split, 19. svibnja 2011.

U Splitu, 19. svibnja 2011.

U malom ribarskom mjestu zvanom Ika, u Istarskoj županiji, doživjet ćete tipičan mediteranski krajolik. – Priobalno naselje Mastrinka (općina Trogir) pogodno je za razvoj turizma zbog svojeg položaja uz more.

2.3.9. U hrvatskom se jeziku u bibliografskim jedinicama prema staroj tradiciji uobičajilo svaki podatak po načelu nizanja odijeliti zarezom:

Matasović, Ranko, Poredbenopovijesna gramatika hrvatskoga jezika, Matica hrvatska, Zagreb, 2008.

Međutim, u engleskom jeziku uvriježeni su različiti citatni sustavi, npr. Harvardski ili Oksfordski citatni sustav, a u novije su se vrijeme uobičajili i u hrvatskome. U tom se smislu i podatci u bibliografskim jedinicama organiziraju i odjeljuju rečeničnim znakovima u skladu s pravilima koje nalaže pojedini citatni sustav (v. Oraić Tolić 2011).

2.3.10. Imenicu kojom se označuje položaj, titula i sl. u engleskom se od imena organizacije, tvrtke i sl. odjeljuje zarezom ako je između njih ispušteno *of* ili *of the*: *Rector, University of Split; President, Board of Directors.*

U hrvatskom se jeziku takvi dijelovi obično oblikuju genitivnom (imeničkom) postponiranosti: *rektor Sveučilišta u Splitu, predsjednik Upravnog odbora*; premda se sukladno načelu nizanja takva konstrukcija može odijeliti i zarezom: *rektor, Sveučilište u Splitu.*

2.3.11. Zarezom se kao rečeničnim znakom u engleskom još odjeljuju i dvije riječi ili brojke s namjerom uklanjanja eventualnih nesporazuma u razumijevanju značenja:

*In 1564, 23 Spanish ships were lost in Florida waters.
To Katharine, Spencer was the best actor of all times.*

U hrvatskom jeziku takve zabune uglavnom ne nastaju jer se, primjerice, godina piše s točkom kao pravopisnim znakom koji kazuje da ju treba razumjeti kao redni broj, a u potonjem primjeru sintaktička je konstrukcija takva da se njom nesporazum uklanja i bez umetanja zarez:

*Godine 1564. 23 španjolska broda nestala su u vodama Floride.
Spencer je Katarini bio najbolji glumac svih vremena.*

2.3.12. a) Zarezom se u engleskom odjeljuju tisuće, milijuni i milijarde u brojevima sastavljenima od četiriju ili više znamenaka: 8, 293; 87, 312; 8, 856, 345.

Kao pravopisnim znakom zarezom se u hrvatskom jeziku odjeljuju cijeli brojevi od decimalnoga dijela: 8,23.³⁹

U brojevima sastavljenima od četiriju ili više znamenaka zarezom se u hrvatskom radi bolje preglednosti odjeljuju milijuni od tisuća, a točkom tisuće od stotina. Umjesto zarez i točke u tim se slučajevima znamenke mogu odvajati bjelinama: 8.293; 8 293; 8,856.345; 8 856 345.

³⁹ U Anić-Silićevu pravopisu u decimalnom se broju osim zarez dopušta i pisanje točke.

b) U engleskom se jeziku u telefonskim brojevima, serijskim brojevima, nadnevcima te u izražavanju vrijednosti radijskih frekvencija zarez ne upotrebljava: *Pacific Heights 6548; A. D. 2011; No. C83600854 K; 1170 kilocycles; 325 meters; 020 7594 9506 (London); 01233 811 711 (Kent).*⁴⁰

U hrvatskom se u telefonskim brojevima upotrebljava ili crtica ili bjelina:
365-789, 365 789.

2.4. Točka sa zarezom⁴¹ (;)

Točka sa zarezom u engleskim se pisanim tekstovima kao rečenični znak upotrebljava mnogo češće nego u hrvatskima. U formalnom se stilu točka sa zarezom piše između dvaju dijelova rečenice obično kad bi ta dva dijela i sami mogli tvoriti rečenicu, stoga točka sa zarezom na neki način koordinira glavne surečenice.

U hrvatskom točka sa zarezom služi kao rečenični znak u primjerima gdje bi zarez preslabo, a točka preoštro odjeljivali dijelove. Primjena se pravila uglavnom prepušta slobodnoj piščevoj procjeni.

2.4.1. U engleskom se točka sa zarezom piše između glavnih surečenica koje nisu povezane koordinacijskim veznicima (*and, but, for, or, neither, nor*):

Rachel's eyes began to close; Dan, too, was feeling tired.

U hrvatskom se obično takve surečenice odjeljuju zarezom:

Rachel su se kapci počeli sklapati, Dan je također bio umoran.

2.4.2. Točka sa zarezom umeće se između parova glavnih surečenica koje razdvaja kakav modifikator (*therefore, nevertheless, however, otherwise*):

You may help him; however, I will not.

U hrvatskom se takve rečenice ne odjeljuju točkom sa zarezom, uobičajeniji je zarez.⁴²

2.5. Dvotočje⁴³ (:)

2.5.1. Dvotočjem se u engleskom uvodi izravni dulji citat⁴⁴ ili kakav drugi formalni dio:

The captain explained: "When the position is related to a mark, the mark shall be a well-defined charted object. The bearing shall be in the 360 degree notation from true north and shall be that of the position from the mark."

These are his intrinsic motivations: personal growth and development; doing a good job; leading and organising others; and finding meanings from his efforts.

⁴⁰ U svim dijelovima Ujedinjenog Kraljevstva dužina lokalnoga pozivnog broja nije ista, ali brojevi se uvijek grupiraju na isti način i odvojeni su bjelinom (v. London i Kent).

⁴¹ U pravopisima autora Anića i Silića te Badurine, Markovića i Mićanovića rabi se naziv *točka-zarez*.

⁴² O pisanju/nepisanju zareza s takvim izrazima u hrvatskome v. točku 2.3.5.

⁴³ U pravopisima autora Anića i Silića te Badurine, Markovića i Mićanovića rabi se naziv *dvotočka*.

⁴⁴ O uvođenju kraćeg izravnog citata zarezom u engleskom jeziku usp. točku 2.3.4.

U hrvatskom dvotočje kao rečenični znak uvijek stoji ispred upravnoga govora, neovisno o njegovoj duljini, te prije kakva nabranja:

Ministrica će potom predsjedniku Vlade: "Dajem neopozivu ostavku."

Potrebno je donijeti sljedeće dokumente: domovnicu, rodni list, svjedodžbu i potvrdu o nekažnjavanju.

2.5.2. Dvotočka se u američkom engleskom piše nakon uvodnoga obraćanja u pismu:⁴⁵

Dear Madam: Dear Sir: My dear Sir: Gentleman:

2.6. Crtica⁴⁶ (-)

Crtica je dulji vodoravni znak koji se piše s bjelinama s objiju strana.

U engleskom se crticom odjeljuju kraći rečenični dijelovi. Budući da ju se umnogome osjeća kao snažan znak, treba ju upotrebljavati samo kad su ostali rečenični znakovi neprikladni.

Crtica je u hrvatskom razgodak kojim se označuje stanka jača od one označene zarezom. Često zamjenjuje zarez, zagrade, navodnike, a katkada i dvotočje. Umetnute se dijelove, jednako kao i zarezom, može odjeljivati i crticom.⁴⁷

Crtica u hrvatskom često stoji na prekretnu ili ispred dijela koji je neočekivan, suprotan prethodnomu: *Brak – mrak*.

2.6.1. U hrvatskom crtica služi kao znak da se misao prekida, obično tako da se ne može ni dovršiti. Ako je smisao prekida misli da čitatelj sam dovrši započeto, u tu se svrhu obično stavlja trotočje: *Stvarno je mislio...?*

U engleskom se u obama slučajevima piše crtica: *He goes on to say that – .*

Zanimljivo je pritom da se u engleskom pojavljuje i kombinacija trotočja s još jednom, završnom točkom, a prva je točka tada priljubljena uz riječ koja joj prethodi: "*Chlorodyne for Greece. . . . Ada has been telling me that you thought I was going to die.*"

⁴⁵ O odjeljivanju uvodnog obraćanja u pismu u engleskom jeziku zarezom ili dvotočjem od prve sljedeće riječi usp. točku 1.18.

⁴⁶ U pravopisu Anića i Silića (te od svih izdanja *Hrvatskoga pravopisa* suautora Babića, Finke i Mogaša samo u tzv. londoncu) za dulji vodoravni crtični razgodak rabi se naziv *crtica*. U Badurina-Marković-Mičanovićevu pravopisu razlikuju se dva znaka: dulji se crtični razgodak piše s bjelinama s objiju strana i naziva se *crtom*, a kao pravopisni znak *crtica* se ne odvaja bjelinama. Više o vodoravnim crticama u hrvatskome pravopisu v. Portada i Stojanov 2009.

⁴⁷ U *Hrvatskom pravopisu* suautora Babića, Finke i Mogaša kod pravila o pisanju zareza pri načelu naknadnog dodavanja napominje se da je umetnute rečenice bolje odvojiti zarezom negoli crticama ili zagradama, osim ako za njih nema posebni razlog, ali ne objašnjava se kakav (v. npr. Babić i sur. 1995: 110; Babić i sur. 2004: 101). Također, u istome se pravopisu u dijelu o umetanju zareza prema načelu nizanjanja napominje da se dio iza zareza katkad može smatrati i naknadno dodanim. Ako bi zarez u takvim primjerima uzrokovao kakvu dvoznačnost, preporuča se u tom slučaju upotrijebiti koji drugi znak, primjerice dvotočje ili crticu (v. npr. Babić i sur. 1995: 108; Babić i sur. 2004: 98).

2.6.2. U pripovijedanju za oznaku upravnoga govora u hrvatskom stavljamo crticu umjesto navodnika, čak i zarez za kad su autorove intervencije umetnute u citat ili se nadovezuju na nj:

- *Izborite se za svoja prava! – dovikne im kolovođa.*
– *I hoćemo!*

U engleskom se u tom slučaju ipak stavljaju navodnici (međutim, javljaju se katkad i polunavodnici):

- “*So are mine,*” *cried Maurice.*
“*Miss Eyre, are you ill?*” *said Bessie.*

2.7. Spojnica⁴⁸ (-)

Kraći vodoravni crtični znak u hrvatskom se piše bez bjelina s objiju strana i kao rečenični znak u hrvatskom služi za povezivanje riječi u polusloženice, ali glavninom služi kao pravopisni znak, obično za članjenje riječi na slogove te za rastavljanje riječi na kraju retka.

2.7.1. Spojnica se u engleskom rabi u pridjevnim složenicama ispred imenice (u predatribucijskom položaju) (a); kad glagol prethodi pridjevu (b), prilogu (c) ili prijedlogu (d); s konstrukcijom u engleskom obliku participa prošlog ispred imenice (e), te ako imenica (f1), pridjev (f2) ili prilog (f3) stoje iza engleskog oblika participa sadašnjeg.

a) <i>round-table discussion</i>	e) <i>middle-aged lady</i>
b) <i>feel-good factor</i>	f) (f1) <i>awe-inspiring personality</i>
c) <i>buy-now pay-later purchase</i>	(f2) <i>long-lasting affair</i>
d) <i>stick-on label</i>	(f3) <i>far-reaching decision</i>

Spojnica se pritom izostavlja u pridjevnim složenicama u predikatnoj službi:

We felt that the decision was far reaching.

Prethodni se primjeri iz engleskoga jezika zbog različite tvorbeno-sintaktičke naravi u hrvatskom uglavnom pišu bez spojnice, to jest sastavljeno, ili se poseže za drugačijim sintaktičkim rasporedom, izbjegavanjem da prva od dviju uzastopnih imenica preuzima atributivno značenje: *rasprava za okruglim stolom*, *sredovječna gospođa*, *dalekosežne posljedice*, *čimbenik zadovoljstva*, *samoljepljiva traka*, *osobnost koja izaziva strahopoštovanje*, *dugotrajna afera*.

⁴⁸ U Anić-Silićevu pravopisu (te od svih izdanja *Hrvatskoga pravopisa* autora Babića, Finke i Mogaša samo u tzv. londoncu) kraći se vodoravni crtični znak naziva *crtica*. U Badurina-Marković-Mičanovićevu pravopisu takav se vodoravni crtični pravopisni znak zove *crtica (spojnica)*, pri čemu se razlikuju dva znaka: jedan, dulji, za povezivanje riječi u polusloženice, a drugi, obično kraći, za prenošenje dijela riječi u novi redak (v. Portada i Stojanov 2009).

2.7.2. U engleskom se spojnica umeće nakon predmetaka u pridjevnoj tvorbi: *a pre-war house, non-nuclear sources, a self-employed builder, pre-industrial, anti-clockwise*.

U hrvatskom se tomu slični primjeri s tvorbenim predmetcima pišu sastavljeno: *predratni, samoposlužni, neekološki, protuustavni*.

2.7.3. Bilježe li se brojevi i brojevne tvorenice riječima, u engleskom se pišu sa spojnicom: *two-thirds of the population, twenty-three, five-sided polygon*.

U hrvatskom se brojevi izraženi razlomcima pišu rastavljeno (s tim da se sve u nazivniku piše sastavljeno), a isto vrijedi i za složene glavne brojeve: *dvije sedamdesettrećine, dvadeset i tri*.

Nađe li se brojevnica u atributnoj ulozi, u hrvatskom se piše sastavljeno: *peterostrani poligon, dvadesetostoljetna pjesma*.

2.7.4. Spojnica se u hrvatskom još upotrebljava pri sklanjanju sastavljenih kratica napisanih velikim slovom, umeće ju se između kratice i padežnoga nastavka: *politika SAD-a, rast prihoda HT-a, otpuštanja u HŽ-u*.

2.8. Navodnici (engl. “ ”, hrv. „ ” / » «) i polunavodnici (engl. ‘ ’, hrv. , ’)

U engleskom se za navodnike rabe dvojaki grafički oblici, jednostruki (engl. *single*) ‘ ’ i dvostruki navodnici (engl. *double*) “ ”. Pojedini autori upotrebljavaju dvostruke navodnike samo kad je riječ o doslovnim citatima.

Hrvatski su grafički znakovi za navodnike različiti od engleskih. U rukopisnom tekstu služimo se oblikom „ ”, a u tiskanome još i grafičkim oblikom » «.⁴⁹ Engleski jednostruki navodnici u hrvatskom su polunavodnici, označeni grafičkim oblikom , ’. Obično se pišu kada u izravnom navodu zatječemo još jedan navod.

2.8.1. Zarez i točka u engleskom se uvijek pišu unutar navodnika:

“I will join you,” she said, “if you want me to.”

U hrvatskom to nije uvijek tako. Razdjeljuje li se navod umetkom, umetak se omeđuje dvama zarezima, koji ipak nisu na istom položaju kao u engleskom. Prvi zarez umeće se nakon znaka navodnika:

»Bili smo«, reče Ivan, »kod njega na ručku.«

Citira li se cjelovita rečenica, rečenični su znakovi unutar navodnika:

Tješeći me, rekoše mi: »Poslije kiše dolazi sunce.«

Ako se ne citira cjelovita rečenica, u hrvatskom se rečenični znak stavlja iza drugoga navodnika: *Sad će i ona čuti »naknadno izmijenjene dijelove optužnice«.*

⁴⁹ U Anić-Silićevu i Badurina-Marković-Mićanovićevu pravopisu kao rukopisni i tiskani navodnici navode se i ovi grafički oblici: “ ”, " ". Babić-Ham-Mogušev pravopis donosi i ovaj oblik: „ ”.

Piščevu intervenciju koja slijedi nakon upravnoga govora odvaja se zareзом, osim ako citirana rečenica završava upitnikom ili usključnikom jer tada zarez izostavljamo:

»Znam o čemu govoriš«, potvrdila je mati.

»Gdje ga je udarila?« pitaju se.

»Stižem!« odazivlje se znanac.

2.9. Oble zagrade⁵⁰ ()

Zagrade kao rečenični znak od ostatka teksta odjeljuju dio koji je manje važan. Sa zagradama kao rečeničnim znakom ne valja pretjerivati ni u hrvatskom ni u engleskom; ako se što već označuje kao umetnuto, zagrade se mogu zamijeniti i zarezima. Kao pravopisni znak oble se zagrade u obama jezicima rabe na sličan način.

2.9.1. Oble zagrade u engleskom omeđuju brojke i slova u obrojčivanju.

(a) *Small business credit conditions depend on recovery in residential construction (see Chart I).*

(b) (1) *Insert the cassette.* (2) *Press the PLAY and RECORD buttons.*

U hrvatskom se pritom obično ne upotrebljavaju otvorena i zatvorena obla zagrada, nego samo potonja:

Tri su osnovna načela za pisanje zarez:

a) *nizanje*

b) *suprotnost*

c) *naknadno dodavanje.*

2.9.2. Oble zagrade kao pravopisni znak u hrvatskom služe i za skraćeno označivanje dvostrukih likova istoznačnih riječi i oblika: *akcen(a)t*. Ne preporučuje se pisati primjere poput *učenik(ica)*, *profesor(-ica)* i sl. jer to nisu dvostruki likovi istoznačnih riječi.

Ponekad se u posebnim prigodama ili čak u ludičke svrhe i raznoznačne riječi s istim zajedničkim značenjskim dijelovima u hrvatskom skraćeno pišu na taj način: *ispis(iv)ati*, čit. *ispisati* i *ispisivati*; *kuc(k)ati*, čit. *kucati* i *kuckati*; *nes(p)retno*, čit. *nesretno* i *nespretno*.

2.10. Kosa crtica⁵¹ (/)

2.10.1. U engleskom se kosom crticom odjeljuju sastavnice nadnevka:

22 / 5 / 65 (22 May 1965) (britanski engleski)

12 / 4 / 83 (December 4 1983) (američki engleski).

⁵⁰ U američkom engleskom upotrebljava se naziv *parentheses*, a u britanskom engleskom *round brackets*.

⁵¹ U američkom engleskom upotrebljava se naziv *slash mark*, a u britanskom engleskom *stroke* ili *oblique*. U Anić-Siličevu i Badurina-Marković-Mičanovićevu pravopisu taj se znak naziva *kosa crta*. U Babić-Moguševu te izdanjima *Hrvatskoga pravopisa* suautora Babića, Finke i Moguša (osim u tzv. londoncu) takav se znak zove *kosa crtica*.

U hrvatskom se upotrebljavaju drugačije organizirani zapisi nadnevaka.⁵²

2.10.2. U hrvatskom kosa crtica kao pravopisni znak još služi i za preciznije određivanje adrese, to jest razlikovanje kućnoga broja i kata: *Teslina 12/III*.

2.11. Izostavnik⁵³ (')

Izostavnik u hrvatskome ne spada u rečenične, nego u pravopisne znakove i rabi se vrlo rijetko, ponajviše u književnoumjetničkim tekstovima pri ispuštanjima dijela riječi (obično jednoga slova). U engleskom, međutim, izostavnik ima iznimno važnu morfološku (gramatičku) ulogu koju ne smijemo zanemariti, no s obzirom na to da ta pravila nadrastaju tematski okvir ovoga rada, navodimo tek gdje koje slučajeve njegove uporabe: izostavnik ukazuje na to da je glagolski oblik sažet, označuje i posvojnost kod imenica koje ne završavaju na -s, kod množinskih imeničkih oblika koji završavaju na -s, u imeničkih složenica te s neodređenim zamjenicama itd.

Cilj rada bio je utvrditi razlike između dijela engleskih i hrvatskih pravopisnih propisa koji se tiču pisanja velikoga početnog slova te rečeničnih i, u manjoj mjeri, pravopisnih znakova, a na temelju navedenih normativnih priručnika. Kontrastivna je analiza pokazala da su razlike znatne u dijelu propisa koji se odnose na pisanje velikoga početnog slova u dvjema pravopisnim normama, ponajprije zbog donekle različite kategorizacije vlastitih imena i različitih pravila o pisanju velikoga početnog slova u njihovim tvorenicama, ali i u ostalim vrstama riječi. U tom se dijelu usto jasno očituju interakcije i interferencije između engleskoga i hrvatskog jezika, koje se kreću u dvama smjerovima. U engleskom se, primjerice, svaki član u naslovima (knjiga, filmova itd.) piše velikim početnim slovom, a u hrvatskom samo prvi član, ostalo tek kad je riječ o vlastitom imenu. U engleskom se velikim, a u hrvatskom malim početnim slovom pišu i ktetici te odgovarajući nazivi jezika. Iz toga proizlaze i najučestalije pogriješke kad se u hrvatskom nepotrebno (i pogriješno!) velikim početnim slovom piše svaki član naslova. Također, u engleskom se ispuštaju obvezna velika slova u kteticima i nazivima jezika, ali se po uzoru na engleski u hrvatskome takvi izrazi pišu velikim početnim slovom (npr. **english*, **spanish* vs. **Engleski*, **Španjolski*).

Supostavljanje i suprotstavljanje pravopisne norme kojom se određuje pisanje rečeničnih i pravopisnih znakova pokazuje da su razlike najveće u pravilima o uporabi zarezova kao rečeničnoga znaka. Razlozi se tomu dijelom mogu tražiti i u samoj prirodi zarezova kao temeljnoga znaka kojim se obilježuju unutarrečenične i međurečenične granice, stoga i u većem broju (nepodudarnih) pravila o pisanju/nepisanju zarezova u normativnim priručnicima (v. Badurina 1995). Zamjetna je u analiziranim jezicima i neistovjetna učestalost uporabe točke sa zarezom te izostavnika.

K tomu i rezultati kvantitativne i kvalitativne analize ispita iz Engleskog jezika za osnovnu školu, koju je 2008. godine proveo Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, ukazuju na činjenicu da je upravo u spomenutim dvama

⁵² Za pisanje nadnevaka u hrvatskome v. točku 2.1.4.

⁵³ Rabi se u hrvatskim pravopisima još i naziv *apostrof*.

područjima i u praksi najviše teškoća. Naime, u pisanim uradcima učenika u ispitima iz Engleskog jezika za osmi razred osnovne škole od ukupnog broja pogrešaka najzastupljenije su pravopisne (30 %). Daljnjom analizom utvrđeno je da su najčešće zastupljene pravopisne pogreške izostavljeno slovo, pogrešno slovo, interpunkcija (30,62 %) te pogrešno upotrijebljeno malo slovo (8,77 %) (v. http://dokumenti.ncvvo.hr/OS/Analiza/eng_njem.pdf). To je ujedno i potvrda da korisnicima engleskoga i hrvatskog jezika valja opetovano vraćati pozornost na normativne razlike u tim dvama pravopisnim poglavljima.

ZAKLJUČNO

U ovome radu, zamišljenu kao prinos širemu kontrastivnom istraživanju, razmotrili smo neke englesko-hrvatske i hrvatsko-engleske razlike na pravopisnoj razini. Takvim usporednim iščitavanjem odabranih poglavlja dviju pravopisnih norma nastojali smo čitatelje učiniti svjesnijima razlika među dvjema ovdje opisanim pravopisnim praksama. Nastavna nam iskustva usto pokazuju da suprotstavljanje, sučeljavanje pravila materinskoga i stranog jezika, ističemo u ovom slučaju engleski ujedno i kao "globalni" jezik, metodički pomaže usvajanju pravopisne norme.

Umjesto zaključka prisjetimo se usporedbe rečeničnih s prometnim znakovima, koji nas, kao i razgodci, upućuju gdje usporediti, kada krenuti zaobilaznicom ili se zaustaviti (Truss 2005). Također, veliko početno slovo signalizira i podcrtava značaj vlastitih imena. Da bismo se sigurno kretali takvim jezičnim "prometnicama", valja nam uvijek iznova pomno slijediti istaknute znakove.

LITERATURA

Anić, Vladimir, Silić, Josip. 2001. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber – Školska knjiga.

Babić, Stjepan, Finka, Božidar, Moguš, Milan. 1990 (pretisak izdanja iz 1971.). Promijenjena izdanja: ²1994, ³1995, ⁴1996. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

Babić, Stjepan, Finka, Božidar, Moguš, Milan. ⁵2000 (V., prerađeno izdanje). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

Babić, Stjepan, Finka, Božidar, Moguš, Milan. ⁶2002, ⁷2003, ⁸2004. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

Babić, Stjepan, Moguš, Milan. ¹2010, ²2011. *Hrvatski pravopis: usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Babić Stjepan, Ham, Sanda, Moguš, Milan. 2005. *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

Babić Stjepan, Ham, Sanda, Moguš, Milan. ²2008, ³2009, ⁴2012. *Hrvatski školski pravopis: usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

- B a d u r i n a, Lada. 2005. "Hrvatska interpunkcija u drugoj polovici 20. stoljeća: od rečenice prema tekstu". *Fluminensia* 17, 2: 47–58.
- B a d u r i n a, Lada. 2006. "Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću". *Zbornik Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska: 145–158.
- B a d u r i n a, Lada. 1996a. *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja: metodologija rada na pravopisu*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- B a d u r i n a, Lada. 1996b. "O interpunkcijskim načelima – s osobitim obzirom na hrvatsku interpunkciju". *Fluminensia* 8, 1-2: 257–264.
- B a d u r i n a, Lada. 1995. "Razmišljanja o zarezu". *Fluminensia* 7, 1: 47–62.
- B a d u r i n a, Lada, Ivan Marković, Krešimir Mićanović. ¹2007, ²2008. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
- F i s h e r, John H. 1996. *The Emergence of Standard English*. University Press of Kentucky.
- G ö r l a c h, Manfred. 1991. *Introduction to Early Modern English*. Cambridge University Press.
- L a n d a u, Sidney I. 2000. *Cambridge Dictionary of American English*. Cambridge University Press.
- M c Q u e e n, Alexander, Virginia S. Thatcher. 1971. *The New Webster Dictionary of the English Language*. Chicago: Consolidated Book Publishers.
- N i n č e v i ć, Siniša, Z a n c h i, Željka. 2012. "The Importance of Correct Punctuation and Capitalisation". *ToMS* 1, 1: 47–57.
- O r a i ć T o l i ć, Dubravka. 2011. *Akademsko pismo: Strategije i tehnike klasične retorike za suvremene studentice i studente*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- P o r t a d a, Tomislav, S t o j a n o v, Tomislav. 2009. "O vodoravnim crticama u hrvatskome pravopisu". *Filologija* 52: 91–120.
- P r o c t e r, Paul. 1996. *Cambridge International Dictionary of English*, Cambridge University Press.
- Q u i r k, Randolph, G r e e n b a u m, Sidney. 1977. *A University Grammar of English*. Longman.
- S i l i ć, Josip. 1998. "Komunikativno ustrojstvo rečenice i interpunkcija". *Kolo* 7, 3: 389–400.
- S i l i ć, Josip. 2009. "Ustrojstvo hrvatskoga jezika i Roman Jakobson". Marijana Češi, *Jezik, književnost i mediji u nastavi hrvatskoga jezika*. Naklada Slap: 9–23. Dostupno i na URL: <http://www.nakladaslappublic/docs/knjige/jezik%20i%20mediji%201.pdf> (19. srpnja 2012).
- T r u s s, Lynne. 2005. *Eats, Shoots, and Leaves: The Zero Tolerance Approach to Punctuation*. London: Profile Books.

Elektronički izvori:

Cindrić, Ivana, Marija Andranka, Ana Petravić, Ana Šenjug Golub, Natalija Ćurković. 2010. *Kvalitativna analiza ispita provedenih 2008. godine u osnovnim školama. Izvješće o projektu – Engleski i njemački jezik*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. URL: http://dokumenti.ncvvo.hr/OS/Analiza/eng_njem.pdf (18. srpnja 2012).

Gillett, Andy. 2012. *Using English for Academic Purposes: A Guide for Students in Higher Education*. URL: <http://www.uefap.com/> (14. lipnja 2012).

Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning (2006/962/EC), *Official Journal of the European Union*, L 394, 30.12.2006. URL:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF> (12. lipnja 2012).

<http://www.jutarnji.hr/test-pravopisa-na-fakultetima--od-329-studenata-bas-nitko-nije-rijesio-test-pismenosti/952896/> (18. srpnja 2012).

CONTRIBUTIONS TO COMPARING AND CONTRASTING ENGLISH AND CROATIAN ORTHOGRAPHY

This paper's objective is to involve learners in focusing on the more subtle mechanisms of both their mother tongue, Croatian, in this instance, and English as a second language. Therefore, it pinpoints a set of basic rules of capitalisation and punctuation by means of placing the two languages in juxtaposition with each other in order to notice the differences between them as for the aforementioned rules. These dissimilarities, which are the focal point of this paper, are exemplified to facilitate the learner's application of these rules.

Hopefully, it will raise learners' awareness of the importance of being on their best linguistic behaviour in terms of formal writing.

KEY WORDS: *Croatian language, English language, punctuation marks, capitalisation.*

